

Özgür ve Açık Kaynak Yazılım

FREE AND OPEN SOURCE SOFTWARE (FOSS)

AYKUT KARAYEL (DOGUS TEKNOLOJİ)

Özgür ve Açık Kaynak Yazılım Tarihçesi

İnsanlık tarihine baktığımızda avcılık ve toplayıcılık ile geçinen toplulukların, insan hariç canlılar âleminin tamamında olduğu gibi yalnızca ihtiyaçları kadar avladıklarını ve topladıklarını, doğaya ve canlıların geleceğine zarar verecek miktarda tüketmediklerini, muhafaza etmediklerini veya artık üretmediklerini, doğal yollardan seçilime uğradıklarını ve hatta çocuklar üzerinde biyolojik ebeveynlikten ziyade eşit oranda topluluğa sorumluluğu dağıttıklarını görmekteyiz. Tarım devrimini takip eden dönemde yaşayan topluluklarda ise ihtiyaçtan çok daha fazlasını ürettiklerini, bu nedenle depolama ihtiyacı duyduklarını, üretmek ve depolamak için daha fazla alana yayıldıklarını, yayıldıklarını alanları çevirmeye başladıklarını, çevreledikleri alanlarda birlikte yaşayacakları eş denilecek insanları belirlediklerini ve çocuklarının kendilerinden olduğunu bilmek istediklerini görmekteyiz. En kaba tanım ile mülkiyet kavramı ortaya çıkmış, tüm canlılara dolayısıyla insanlığa da ait olan ortak kaynaklar paylaşılmaya başlanmış, kaynaklara ulaşamayanlar doğal yerine yapay seçilime uğramış, adi (basit) evlilikler meydana gelmiş ve toplumdaki her birey ile birlikte bütün çocukların geleceği için değil önce benim ailemin ve çocuklarımin geleceği söylemi benimsenmiştir.

Mülkiyetin yaygınlaşması, doğanın ve insanlığın oluşturduğu tüm bilgi ve birikimi çeviren kimselerin, tüm tarihsel mirasa bir bedel biçebilmesine ve hatta insanın yalnızca maddi karşılık için emek verebilecek bir canlı gibi görülmesine neden olmuştur. Alt türler ile birlikte insanlığın milyonlarca yıllık birikimini, Neolitik dönemden başlayarak düşünürsek 10.000 yıllık muhtemel bir çarpık düşünceye ve 200 yıllık ideolojik kafese sığdırmaya çalışan ne yazık ki yine insanlığın kendisidir.

Tarihin başlangıcından günümüze dek bilgi ve meta onu oluşturan etmenlerin dışında ideolojik, siyasi ve ekonomik birçok müdahale ile şekillenmektedir. Sanayi devrimi ve sonrasında inanılmaz bir ivme kazanarak devam eden teknolojik yeniliklerin, günümüze dek uzanan en renkli hediye paketi ise yazılım ürünleridir. Bilgisayarların ortaya çıkmasından sonra son yarım yüzyıldır hayatın her alanına girmiş yazılım sektörünü bu düzenden ayrı düşünmek maalesef mümkün değildir. Bu hızlı gelişim sonucu gün geçtikçe ürünleşme faaliyetleri için geç kalanlara hareket alanları kısıtlanınca, paketlenmiş bir somut yazılım ürünü kavramı yerini insanların duygusal yanına dokunacak daha soyut bir kavrama, değer yaratmaya bırakmaya başlamıştır. Önceleri bu kavram mevcut yazılım sektörünün insanları motive etmek için kullandığı popüler bir slogandan ibaretti. Artık değer yaratmanın bedelini belirlemenin ve yaratılan değerlerin oluşturduğu bir bütüne tek başına sahiplik beslemenin imkânsızlığı konusunda hemfikir olduğumuz malum.

Yazılım dünyasında mülkiyet ile yarattığı değerler arasında sıkışan sistem artık geleceğini tartışmaktadır. En azından farkındalık olarak değerlendirebileceğimiz, aslında altında çok geniş bir sosyolojik itiraz barındıran bu tartışmanın fitilini ateşleyen Richard Stallman olmuştur. Richard Stallman, tüm politik etkenlerin dışında, bir kitap kadar kolayca ödünç verilebilir ve çoğaltılabilir bir yazılım için neden lisans bedeli ödediğimizi, eğer ödüyorsak neden yalnızca belirli fonksiyonlarını kullanabildiğimizi ve eğer kullanabiliyorsak neden değiştiremediğimizi sorgulayacak kadar yalın bir insani tepki koymaktadır. Toplumsal gelişmeye ve insanlığın bilgi birikimine atıfta bulunarak, yazılımcılar ve kullanıcılar arasında paylaşımı GNU projesi ve Özgür Yazılım Vakfı ile fiiliyata dökmüştür. Egemen politikanın ve yarattıkları tartışmasız alternatifsizlik ortamında özgür yazılım, özel mülk yazılım, telif hakları ve patentler, copyleft, toplumsal gelişim ve bilinirlik artık konuşulabiliyor, ayrıca projeler geliştirilebiliyorsa, yazılım sektörü kazandığı özgüven ile geleceğini, açık kaynak proje geliştiren sözde destekçi firmalara değil, korkmadan özgürlük fikrini savunanların mücadelesine borçludur aslında.

Özgür ve Açık Kaynak Yazılımın Yükselişi

Richard Stallman, MIT laboratuvarlarında 1960'lı yıllarda başlayan yapay zeka projelerine 1970'li yıllarda dahil olduğunda, yazılımlarını henüz özgür yazılım kavramı ortada yokken dahi sınırsız bir paylaşım ile geliştirdiklerini söylemektedir. Yaklaşık 15 yıllık başarılı geçen proje sürecinin ardından, 1980'li yıllarda laboratuvarları satın alan şirket, hacker kadrosunun neredeyse tamamının işlerini sona erdirerek, özgür olmayan bir sistemi uygulamaya karar vermiştir. Çok kısa bir zaman içerisinde sahip olduğu tüm özellikleri eskimeye başlayan sistem ayakta kalamayarak zamanın modern bilgisayarlarına ve sistemlerine yenik düşmüştür ve proje adeta çöpe gitmiştir.

Aslında rakip işletim sistemlerinin hiçbirisi özgür yazılım değildi ve tamamı çok katı gizlilik anlaşmalarına tabi tutulmuştur. Topluluk içerisinde yer alan kimseler sistemde sahip oldukları kullanım haklarını paylaştıkları veya destek aldıkları takdirde özel mülk yazılım sahipleri onları korsan olarak belirlemekte ve istenen değişikliklerinin yapılması için hizmet almaya zorlamaktadır.

Özel mülk yazılım firmalarının sergilediği tutumlar anti-sosyal ve etik dışı varsayımlar doğurmaktadır. İlki yazılım firmalarının yazılım kullananlar üzerinde güç sahibi olmaları gerektiği varsayımı, ikincisi yazılımın son kullanıcıya yalnızca belirlenen işleri yapmasına izin vermesi gerektiği varsayımı, diğeri ise bu konularda güçlerini kabul etmezsek çalışabilir bir sisteme sahip olamayacağımız varsayımdır. Kullanıcıların ihtiyaç duydukları anda birbirlerine yarım edememesi gibi temel toplumsal değerlere ters düşen bu varsayımların önündeki tek engel, sahip oldukları telif haklarını anayasal hakların önünde gören tekellere karşı, insanların bunun aksini ispatlayacak gücü kendilerinde bulamamasıdır.

Richard Stallman bu gücü kendinde bularak, bilgisayar kullanmak için gerekli olan başlıca ihtiyacın işletim sistemi olduğuna karar vermiştir. Bu sayede işbirliği yapabilecek bir topluluk oluşturulabilmiş, Unix ile uyumlu çalışarak insanların geçişini kolaylaştırabilmiştir. GNU (GNU is Not Unix) ismi verilen proje ile öz yinelenmeli bir tercih yapılarak gerekli mesaj verilmeye çalışılmıştır.

Yaygın kanaatin aksine "Free" ücretsiz değil, özgür anlamında kullanılmaktadır. Bir yazılımın özgür olması için çalıştırma, değiştirme, dağıtma ve yaygınlaştırma özgürlüğünü sağlaması gerekmektedir. Bunları kaynak kodlar olmadan gerçekleştirebilmemiz mümkün değildir. GNU sistemi de bu proje kapsamında geliştirilmeyen ancak özgür olan birçok yazılımın parçalarını içermektedir.

Geliştirilen her parça Unix ile uyumlu olması gerektiği ve bu parçaların beğenilen önemli bir kısmı birbiri ardına mevcut Unix sürümlerine eklendiği için uyumluluk gerektiren sistemi her geçen gün kendi kendilerini büyütmede ve değişiklik yapmakta oldukça zorlanmaktadırlar. Bu nedenle topluluğa daha fazla katkı sağlayacak kişiye ulaşılmış olsa da hedeflenen süre yıllar ile ölçülecek kadar sapma göstermektedir ve üretim ortamında henüz proje yayınlanamamaktadır.

Birçok farklı sürüm ve isimle yoluna devam eden proje geliştirme süreci devam ederken, 1991 yılında Linus Torvalds tarafından geliştirilen Linux çekirdeği ile 1992 yılında birleşerek GNU/Linux adı altında bütünüyle bir işletim sistemi sürümü özelliğine kavuşmuştur. Bu andan itibaren çok geniş ölçekli özgür yazılımlar geliştirilebileceği konusu kanıtlanmaktadır. Ancak bu henüz yolun başı olarak ifade edilmektedir ve özellikle donanım üreticilerinin sürücü uyumluluğu sağlanması açısından destek vermeleri gerekmektedir. Yani yollar mevcut düzenin çemberi ile yeniden kesişmekte ve aşılması gereken bir engel daha bulunmaktadır. Bu tarafıyla bakıldığında ilerleyen yıllarda ya tersine mühendislik ile bu engeli aşmak için cesur yazılımlar geliştirilecektir ya da sadece özgür yazılıma destek veren donanım firmaları ile çalışılacaktır.

Özgür ve Açık Kaynak Yazılım Lisansları

GNU'nun hedeflerine yakın şekilde ilerleyen sürecin yaygınlaşmadan sonra belki de en önemli aşamasını copyleft yöntemi oluşturmaktadır. Burada yine tersine mühendislik devreye girmektedir ve telif hakları kanunlarını yazılımı özel mülk haline getirmek için değil yazılımı özgür tutmak için kullanılmaktadırlar. Bunun için ilk olarak yazılımın telif hakkı olduğu söylenerek bu haklar kanunen elde edilmektedir. Daha sonra ise özgür yazılımın kendi dağıtım terimleri eklenerek kod ve özgürlükler yasal olarak korunur hale gelmektedir. Normalde kullanıcıların özgürlüğünü kısıtlayan ve özel mülkiyeti garanti eden telif hakları tersine çevrilmektedir ve özel mülkiyet ortadan kaldırılmaktadır. İsim tercihi düzenin kendisini tersine işlettiği için copyright karşısında copyleft olarak belirlenmiştir.

Copyleft herkese programı çalıştırma, değiştirme, değiştirilmiş sürümleri dağıtma hakkı vermekle birlikte kısıtlama getirecek herhangi bir eklentiye izin vermemektedir. Yani yazılımın kopyasına sahip olan herkes aynı özgürlüklere doğal yoldan sahip olabilmektedir. Bu geri alınamaz hak ve sorumluluk ile değiştirilmiş sürümler de özgür hale gelerek topluluğun erişimine açık hale gelmektedir.

Özgür olmayan bir yazılım ile yapılacak yama sayılabilecek birleştirme yöntemleri özgürlük yönünden eksik olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle yapılacak eklentilerin oluşturdukları daha yüksek sürümlerde özgür ve copyleft olmaktadır.

Copyleft'in GNU için özelleştirilmiş hali GPL'dir. Genel Kamu Lisansı gibi buna benzer özel durumlarda kullanılan özel copyleft tipleri kullanılmaktadır hatta GNU kullanım kılavuzu dahi basit bir copyleft tipi kullanılmaktadır. GNU GPL telif hakkı sahipleri için yazılım içerisinde birkaç atıfta bulunarak uygulanabilecek kadar basittir. Şirketlerde veya üniversitelerde yazılım geliştirenler yazdıkları kodları topluluklarla paylaşmak istediklerinde sözleşme metinleri ile özel mülk ürününe dönüştürülmesi gerektiğine dair tepkilerle karşılaşmaktadırlar. Bu noktada GNU GPL ile korumaya alındığı takdirde bu tepkiyi gösterenler özgür yazılım ile yaymak ve hiç yaymamak arasında tercihte bulunmak zorundadırlar.

Özgür yazılım için en büyük tehditlerden birisi daha önce alınmış patentlerdir. Birçok özellik özgür yazılıma patent gerekçesi ile eklenememektedir. Her ihtiyaç için patentlerin geçersizliğine dair araştırma yapılması veya alternatif geliştirmelerin yapılabilmesi mümkün olmamaktadır. Bu nedenle özgürlük ilkeleri gereği patentli yazılımlar özgür yazılıma dâhil edilmemektedir. Patentler bir fikrin kullanılmasını tekelleştiren gerçek dünya ile ilişkisi olmayan bir kavram olarak nitelendirilmektedir. Çünkü yazılım geliştirdiğinizde sunduğunuz fikirlerin, yüksek maliyetli danışmanlık ve avukatlık maliyetlerini karşılayabilecek birisi tarafından patenti alındığı takdirde, o güne kadar geliştirdiğiniz özel mülkiyet yazılımlara isyan etmeniz fayda etmeyecektir ve aslında hiçbir fikir koruma altına alınmayacaktır.

Tüm bu kanuni süreçlerin sağlıklı yürümesi ve başarılı sistemlerin kurulması için hareketin zorlandığı konulardan birisi de özgür yazılım belgelerinin oluşturulmasıdır. Belgelendirme yöntemleri ve belgeler de özgür olmaları gerektiği için değiştirilme ve yeniden dağıtma gibi haklara sahiptirler. Fakat yaptıkları değişimleri doğru paylaşmak ise tamamen vicdanlı bir özgür yazılımcı inisiyatifine kalmaktadır ve aksi durumlarda eksiklik yaratmaktadırlar. Belgelendirmelerde değiştirilmiş sürümlerin telif hakkı içeren uyarılarının yer alması, değiştirilemez kısımlara sahip olunması, özgür yazılım geliştirmeyi engelleyecek nitelikte olmadığı için göz ardı edilebilecek durumlar olarak görülmektedir.

Özgür yazılım ile açık kaynak yazılım aynı kategoride yer alıyor olsa da farklı değerlere sahiptirler. Bu nedenle sıklıkla karıştırılan açık kaynak yazılımlar, zaman içerisinde kurumsal kullanıcıları hedefleyen çözümlere yönelerek GNU projesinin oluşturduğu ekosistemden faydalanıp ilkelerinden uzaklaşmaktadır. Bu nedenle kar oranlarını ilkelerin, toplumun ve özgürlüklerin önünde tutarak ticarete destek sağlayabilmekte ama özgürlüklerin genişlemesi açısından zarar vermektedirler. Daha genel bir ifadeyle, yazılımın açık kaynak olup olmayacağı pratiğe dönük bir yöntem sorunu iken yazılımın özgür olması sosyal bir harekettir.

Açık kaynak yazılım girişimi için başlıca belirleyici değer, kaynak kodlara bakabilmemizdir. Bu özgürlükler açısından oldukça düşük seviyede bir ölçüttür. Çünkü kaynak kodu okuyabilmeniz hangi lisanslara tabi olacağınız gerçeğini değiştirmemektedir. Açık kaynak yazılımda hukuk, fikri mülkiyet ve telif haklarına tabi olarak eser olarak adlandırılan yazı, grafik veya kod gibi sayısal çalışmaların değiştirilme, kopyalanma, ticari olarak kullanılmanın önünde güvenlik önlemi olarak işlemektedir. Lisanslama bu güvenlik önlemlerinin seviyesini belirlemektedir.

Hem özgür yazılım hem de açık kaynak yazılım için tercih edilen ilkelere uygun şekilde telif haklarının hangilerinden vazgeçtiğinizi belirten bir lisans seçimi yapılmaktadır. Böylece üçüncü şahıslar ile lisans protokolü düzenlemeye ihtiyacınız kalmadan paylaşım ortamı kurulabilmektedir. Tümünün ortak özelliği yazılımın içinde kolayca bulunabilecek şekilde konumlandırılıyor olmasıdır. Bazı özgür ve açık kaynak yazılım lisanslarının farkı aşağıdaki gibidir.

MIT lisansları, telif hakkından feragat etmeden, yazılım üzerinde her türlü değişikliğe izin verilen ve hiçbir şekilde mülk sahibinin sorumlu tutulamayacağı hoşgörülü lisans türüdür.

BSD lisansları, tanıtım ve reklam materyallerinin kullanımına ek koşullar getirerek 2,3 ve 4 koşullu olarak çeşitlenen MIT lisansına benzer şekilde hoşgörülü lisans türüdür.

APACHE lisansları, açık kaynak yazılımın dağıtımını engelleyecek şekilde patentleme gibi etkenleri önlemeye dönük ifadeler barındıran hoşgörülü lisans türüdür.

GPL lisansları, özgür şekilde her türlü değişikliğe ve dağıtıma izin veren ancak sonrasında aynı şekilde lisanslanmasını gerektiren lisans türüdür.

Geçtiğimiz yılın verileri incelendiğinde sırasıyla MIT 26%, APACHE 22%, GPL 32%, BSD 7% oranında paya sahiptirler.

Son 10 yılda lisans sayıları dikkate alındığında permissive lisans türlerinin oranı 30% seviyelerinden 70% seviyelerine artarken, copyleft aynı oranda azalmaktadır. APACHE lisansları son 3 yılda yaklaşık 50% artış göstermiştir.

Bunun altında yatan en önemli etkenler özellikle MIT lisanslarının basit ve anlaşılabilirliği ile APACHE lisanslarının patent konularındaki yüksek hassasiyetleridir. Özellikle veri tabanı sistemlerinde açık kaynaklı yazılımların kullanımı inanılmaz boyutlara ulaştığı için meydan gelen artış oldukça doğal görünmektedir. GPL lisansların bulunduğu konumu MIT lisanslarla değişmiş olması başarısız olmasından kaynaklanmamakta, tamamen insanların tercihlerinden veya ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. MIT lisans içinde yer alan bazı ifadelerin özgür yazılım felsefesine atıfta bulunuyor olması da bir diğer etken olarak nitelendirilebilir.

Ne özgür yazılım ne de açık kaynak yazılım ücretsiz yazılım demek değildir!
Ama biri özgür iken diğeri değildir!

Özgür ve Açık Kaynak Yazılım Depoları

Özel mülk yazılım geliştiren firmalardan bazıları açık kaynak kod paylaşım platformlarını satın almaktadır. Burada temel amaç en iyi bildikleri yöntemleri kullanarak açık kaynak için bir ticari değer yaratarak insanların zihinlerinde zor elde edilen özgürlükleri kolay erişilebilir açık kaynaklara tercih ettirmektir. Tüm bunları yaparken artan ihtiyaçlara cevap verecek insan kaynağı maliyetlerini düşürmek hatta neredeyse milyonlarca yazılımcının dâhil olması ile sıfıra indirmektir. Böylece açık kaynak yazılım kullandığına sevinen, paylaşım platformlarından kodları okuyup indirerek geliştirme yapmaya bağımlı olan kitleler, sıra rakip ürün çıkarmaya, değer yaratmaya veya savunma sanayi gibi uzay sanayi gibi kritik öneme sahip uygulamalara geldiğinde “ama biz bunu açık kaynak olduğu için kullandık” mazeretlerine karşılık olarak lisans metinleri ile karşılaşmaktadırlar.

Son yıllarda açık kaynak yazılım girişimlerinin başlıca örneklerinden birisi olarak container yapıları gösterilmektedir. Yaklaşık 20 yıla dayanan bir geçmişi olmasına karşın birkaç yıl öncesinde büyük bir devrim olarak lanse edilmiş ve oldukça başarılı kimlik çalışması sonucu inanılmaz bir hız ile yaygınlaşmaya başlamıştır. Ne tesadüf bu yapıların kurumsal kullanım açısından yönetilebilirliğini sağlayan birçok yazılım aynı zamanlarda onlarca sayıda ortaya çıkmıştır. Özel mülk yazılımlar konusunda en önde yer alabilecek sistemler birbiri ardına uyumluluk açıklamaları yapmaktadır. Hatta yakın zamanda özel mülk yazılım üreten şirketlerin kurumsal sunucu piyasasından çekileceği, açık kaynak yazılımları destekleyeceği konuşulmaktadır. Çünkü zaten bulut teknolojilerini yaygınlaştırma hedefleri bulunduğu için geliştirme, destek ve bakım maliyeti her geçen gün artan bu hantal yapılara ihtiyaçları kalmamaktadır. Beklenti herkesin basit şekilde açık kaynaklı container üretmesi ve bunları özgür olmayan bulutlara yükseltmesinden ibarettir.

Benzer bir durum açık kaynaklı javascript kütüphaneleri için de bulunmaktadır. Son yıllarda baş döndürücü şekilde onlarca sayıda yeni proje ortaya çıkmaktadır ve yine özel mülk yazılım firmaları tarafından uyumluluklar açıklanmaktadır. Her bir kütüphanenin sağladığı avantajlar ne yazık ve tesadüftür ki toplanınca bir kurumsal proje yapmak için yaşanan zorluklara değmemekte ve yine özel mülk yazılımlar ile birlikte hareket etme zorunluluğu duyulmaktadır. Önümüzdeki birkaç yıl içerisinde önemli bir özel mülk yazılım firmasının insanlarda oluşan javascript kütüphane kullanım eğilimine cevap verecek nitelikte bir programlama dilini yayınlaması beklenmektedir.

Bazı açık kaynak depolama platformları aşağıdaki gibidir.

GitHub en geniş ölçekli yazılım geliştirme topluluğunu barındırmaktadır. Sahip olduğu sorun takibi, gözden geçirme, kod yönetimi ve sürekli entegrasyon araçları oldukça başarılıdır. Yakın zamanda satın alınmıştır.

GitLab rekabetçi yönleriyle alternatif platformlardan birisi haline gelmiştir. Kodlarınızın nerede olduğu ile ilgilenmeksizin kendi sunucularınızda tam kontrol sağlayarak barındırabilmekte ve aynı zamanda topluluğa dahil olabilmektedir.

Bitbucket satın alınma süreci ve gösterdiği gelişim ile GitHub'ın geleceği konusunda ışık tutmaktadır. Neredeyse ihtiyaç duyulan tüm özellikleri barındırmakta, hem Git hem de Mercurial destekleyebilmekte ve kurumsal ihtiyaçlara cevap verebilmektedir.

SourceForge neredeyse en eski platformlardan birisidir. Bazı yol kazaları yaşamasına karşın birçok yapıya öncülük etmiş ve hala bazı projeleri bünyesinde barındırmaktadır.

Türkiye ve Dünya’da Kullanım Alanları

Ülke ekonomisinin yaşadığı sıkıntıların başlıca nedeni olarak gösterilen üretim ekonomisinin oluşturulamamış olması, devletin en üst düzeyde sorumluları tarafından beyan edilmektedir. Yer aldığımız sektörde, dövizle bağlı olarak maalesef ücretli çalışanlar için üzücü bir durum olsa da dünya genelinde düşük maliyetli iş gücüne sahip olan ülkeler arasında olduğumuz malum. İçinden geçtiğimiz dönemi fırsata çevirmek tamamen bakış açımız ile ilgilidir. Hâlihazır özel mülk yazılım kullanmak ile açık kaynaklı yazılım kullanmak uzun vadede maalesef aynı sonuçlara sahiptir. Bugün ne yaşıyorsak yarın yine aynıları yaşanacaktır. Rekabetçi ürünler çıkarmak hız ile ilgili değil özgürlüklerinizin doğurduğu hareket alanı ile ilgilidir. Böyle düşünmez isek gelişmişlik sıralamasında daha güçlü ve özgür olan ülkelerin yazılımları ile aynı açık kaynağı paylaşarak rekabet edemeyiz. Daha gerçekten özgürlüğe sahip olmayan bir kod parçacığı için yerli ve milli olmasından bahsedebilmek olanaksızdır. Pardus gibi projelerin başlangıç ile ulaştığı vizyon arasındaki fark en büyük kanıttır.

Ülkemizde özellikle devlet kurumları, belediyeler ve üniversitelerde yaygın olarak kullanılan özel mülk yazılımlara alternatif yaratmak amacıyla aşağıdaki bazı açık kaynaklı yazılımlar tercih edilmektedir.

İşletim sistemi dağıtımı olarak Pardus Kurumsal, Ubuntu Mate, Linux Mint Cinnamon, Scientific Linux tercih edilmektedir.

Ofis uygulamaları olarak LibreOffice, OpenOffice ve Calibre tercih edilmektedir.

Güvenlik uygulaması olarak ClamWin tercih edilmektedir.

Akademik ve istatistik uygulamalarda The R Project tercih edilmektedir.

Grafik, ses ve video uygulamalarında Blender, Darktable, Gimp, Inkspace, Scribus, Pitivi, Audacity tercih edilmektedir.

TÜBİTAK faaliyet raporlarına göre Sağlık Bakanlığı belirlediği pilot illerde Pardus göçü kararı almıştır. Fatih Projesi kapsamında Pardus sürümleri yaygınlaştırılmaktadır. Lider-Ahenk merkezi yönetim sistemi Deniz Kuvvetleri Komutanlığı’nda, Engerek kimlik yönetim sistemi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nda kullanılmaktadır. Gelir İdaresi Başkanlığı için GIBUX özel dağıtımı oluşturulmuştur. Ancak hedeflenen sayıdan oldukça uzak sayıda olan bu faaliyetler yine de umut vermektedir.

Hindistan tüm kamu kurumları ile birlikte açık kaynak politikasını yayınlamış ve uygulamaya almıştır. Bu bağlamda tüm kamu hizmetleri özgür ve açık kaynaklı yazılımlar ile dönüştürülmüştür. Bunu yaparken tüm ihalelerde ya zorunlu tutulmuş ya da alternatifsizliği gerekçelendirilmiştir.

Amerika bilgi toplumu oluşturma politikası kapsamında tekrarlanan verilerin önlenmesi, dijital ve toplumun her kesimine açık içerik üretimi ve modern araçlar kullanarak bireylere ulaştırılması konularında yol haritasını ve mimarisini özgür ve açık kaynaklı yazılımlara yerleştirmiştir.

İngiltere özellikle lisans maliyetleri nedeniyle yeni stratejilerini özgür ve açık kaynağa yönlendirmiş, ofis uygulamalarından başlayarak özellikle kullanıcıya dokunan ve tekrar kullanılabilir tüm uygulamalarını bu lisanslar ile yayınlamıştır.

Brezilya kültürel miraslarının tamamını fırsat eşitliğini gözeterek tüm kesimlere ulaştırma vizyonu ile müzik, görsel, video benzeri paylaşımları en ücra noktalara kadar ulaştırarak herkesin katkısına ve üretimine açmıştır.

Doğuş Teknoloji’de Kullanım Alanları

Doğuş Teknoloji, dâhil olduğu grup ve holding yapılanmasının sağladığı fırsatları kullanarak, birçok projeyi hayata geçirmiştir. Bu projeler çok farklı sektörleri ve çok farklı ölçekte altyapıları ihtiva etmektedir. Doğuş Teknoloji için bu teknik yazı gibi çalışmalar oldukça büyük önem arz etmektedir.

Özgür yazılımlara ve açık kaynaklı girişimlere bakış açımız ücretsiz yazılımlar oldukları gibi yanılgılar üzerine kurulduğu takdirde ilerleme kaydetmemiz mümkün görünmemektedir. MSSQL maliyetli bir çözüm biz PostgreSQL kullanalım, VS Code ile sanırım 20 yıllık muadilleri gibi gereksiz hantallıklardan kurtulmuş oldum, yeni bir javascript framework yayınlanmış şu projede deneyelim, acaba en baştan Java ile mi başlasaydık, veri bilimi için Python kullanabildiğimiz için ne kadar şanslıyız dediğimiz takdirde anı kurtarmaktan öteye geçmemiz güç olacaktır. Mevcut işlerimizin devamlılığını koruyacak şekilde her ne kadar hassas bir ekonomik dönemden geçerse geçelim, yenilikçi adımlar için sadece devletin sağlayacağı Ar-Ge desteklerine değil, sahip olduğumuz yeteneklere de güvenmemiz gerekmektedir. Bu yeteneklerin doğru tespiti ve eksik noktaların kapanması ile birlikte herkesin ürünleşme konusunda aynı noktaya gelmesi ihtiyaçtan öte zorunluluktur.

Çevik dönüşüm ile sağlanması hedeflenen dinamizm aynı şekilde bu alanlara aktarılmalıdır. Bu zorunluluk tıpkı özgür yazılım hareketi gibi bir itirazdan doğmalıdır. Mevcut iş yapış şekillerimizle ürün ortaya çıkarmanın aslında ne kadar zor olduğunu geçen zaman içerisinde ülke ve şirket olarak yaşamaktayız. Farklı gözlerin farklı akademik ve teknik seviyelerin bir projeye dahil olması elbette güvenliği ve kaliteyi arttıracak etkenlerdir ve tüm açık kaynaklı yazılımlar olumlu düşündüğümüzde bunu hedeflemektedir. Bu noktada sayfalarca methiyeler düzmek ise pek zor olmasa gerek. Ancak sahip olduğumuz güç ve ticari yapıyı tam özgürlükler için kullanmalıyız.

Doğuş Teknoloji’nin yeni yıl hedefleri doğrultusunda tamamen gelecek odaklı bir özgür yazılım projesi başlatması gerektiğini düşünüyorum. Proje yaşam döngüsü unsurlarına geçmeden önce uygun zemin ve zaman oluşturulmalıdır. Sahip olunan tüm imkânlar ile topluluğa dâhil olacak yeni katılımcılarla özgür yazılım projesi paylaşılmalıdır.

Geleceğimizin büyük veri, nesnelerin interneti ve yapay zeka konuları ile şekilleneceğini düşünürsek, tüm cihazları ve dolayısıyla insanları bağlı hale getiren en temel konu haberleşme protokolleridir. İster otonom araç, ister bot, isterseniz ödeme sistemleri üzerine çalışın, verimlilik ve güvenlik açısından ilerleyen dönemlerin en önemli konusu özelleştirilebilir kararlı protokoller ve bunları kullanan altyapı ihtiyaçları olacaktır.

Endüstriyel amaçlarla uzun yıllar öncesinde oluşturulan yük yapılarının, yalnızca bant genişliği ile kaldırılması maliyet açısından uzun vadede sıkıntı yaratacaktır. Bu açıdan değerlendirdiğimizde kamu, özel sektör ve üniversite iş birliğinin kolaylıkla kurulabileceği ve kısa sürede büyüyecek bir özgür yazılım topluluğu ile geleceğe yön verebilecek protokol altyapılarının neler olduğunu tartışabilir ve sunulan mevcut sistemleri tüketmek yerine, yenilerini bizler üretebilir, günümüze en uygun, dinamik ve esnek bir protokol yapısını oluşturabiliriz. Ulaşılabilecek pazar payı ve hedef kitle düşünüldüğünde özgür ve açık kaynak topluluğa en ihtiyaç duyulacak projelerden olması muhtemeldir.

Neredeyse geçtiğimiz yıllarda 1 tane personel alımı yapmayan yabancı menşeli yazılım firmalarının mevcut ortamda onlarca alım yapmasının, birkaç ay içinde ülkemizi daha çok sevmelerinden kaynaklanmadığının farkında olarak, yeteneklerimizi rekabetçi paylaşım ve üretime döndürmeliyiz.

Amaç kazanmak ise üretime, amaç üretmekse bilime, amaç bilim ise özgürlüğe ihtiyacımız var!

Kaynak

<https://www.gnu.org/>

<https://opensource.org/>

<https://opensource.com/>

<https://choosealicense.com/>

<https://pardus.org.tr/>

<http://tubitak.gov.tr/>